

Б. А. Іванюк

ад'юнк

Харківського національного університету внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ЗАОХОЧЕНЬ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність статті полягає в тому, що у своєму масиві всі заохочень працівників поділяються на, по-перше, ті, що передбачені внутрішніми трудовими розпорядками підприємств, установ чи організацій; по-друге – заохочення офіційні, що надаються органами державної влади. Метою статті є здійснення класифікації видів заохочень, що застосовуються до працівників Національної поліції України. Зроблено висновок, що на сьогоднішній день законодавство України встановлює великий перелік заохочень, які можуть застосовуватись до працівників поліції з різних підстав в контексті їх службової діяльності. Аналіз кожного різновиду показав, що всі заохочення відрізняються між собою, у першу чергу, за наслідками, які вони несуть в собі для особи поліцейського та його службово-трудового статусу. Так, одні заохочення мають суто морально-психологічне значення, інші покращують матеріальне становище працівника. Саме цей аспект, на наш погляд, є основою для розмежування видів заохочень, що застосовуються до працівників Національної поліції: заохочення морально-стимулюючого змісту – занесення на дошку пошани, заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України та Міністерства внутрішніх справ України. Вони не впливають на трудовий статус працівника поліції, не викликають юридичних наслідків та націлені на вироблення у поліцейського правильних внутрішніх настанов та мотивацій для здійснення своєї праці ефективніше; заохочення, що викликають зміну трудового статусу працівника поліції – дострокове знаття дисциплінарного стягнення, надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб; дострокове присвоєння чергового спеціального звання; присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою. Окрім морального стимулювання, такі заохочення позитивно впливають на трудовий статус працівника поліції та його службову кар'єру; матеріальні заохочення – заохочення грошовою винагородою, заохочення цінним подарунком. Позитивний стимулюючий вплив на працівника поліції відбувається за рахунок надання йому додаткових матеріальних цінностей понад отримувану за виконання безпосередніх трудових функцій грошове забезпечення; спеціальні заохочення – заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»; заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя». Це особливий вип заохочень Міністерства внутрішніх справ України, який полягає у наданні працівнику поліції у володіння вогнепальної або холодної зброї у відповідному порядку та за наявності спеціальних умов; державні нагороди та відзнаки Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України – окремий різновид заохочень, які полягають у нагородженні працівника поліції Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, медалями, орденами, грамотами та іншими визначеними законодавством державними нагородами та відзнаками, що покладають на останнього додаткові права та обов'язки.

Ключові слова: працівник поліції, заохочення, службова дисципліна, класифікація, Національна поліція України.

Постановка проблеми. Відповідно до положень чинного КЗпП, а саме статті 143 до працівників підприємств, установ, організацій можуть застосовуватись будь-які заохочення, що містяться в затверджених трудовими колективами правилах внутрішнього трудового роз-

порядку. Крім того, згідно статті 146 за особливі трудові заслуги працівники представляються у вищі органи до заохочення, до нагородження орденами, медалями, почесними грамотами, нагрудними значками і до присвоєння почесних звань і звання кращого працівника за даною

професією [1]. Наведені положення загально трудового законодавства дають підстави стверджувати, що у своєму масиві всі заохочень працівників поділяються на, по-перше, ті, що передбачені внутрішніми трудовими розпорядками підприємств, установ чи організацій; по-друге – заохочення офіційні, що надаються органами державної влади.

Стан дослідження проблеми. Правові основи, підстави, порядок та особливості заохочень працівників, що здійснюють трудову діяльність в межах різних установ, організацій та підприємств досліджували в своїх наукових роботах Н.Б. Болотіна, С.В. Венедіктов, І.В. Марченко, С.І. Кожушко, А.М. Колот, В.Г. Красовська, О.С. Пашков, О.В. Смирнов, О.Г. Стрельченко С.О. Цимбалюк та інші вчені. Проте, види та особливості заохочень, що застосовуються виключно до працівників Національної поліції України, не ставали на сьогоднішній день предметом наукових розробок.

Саме тому **метою статті** є: здійснити класифікацію видів заохочень, що застосовуються до працівників Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження варто відзначити, що найпершим видом заохочення, яке виділене у положеннях Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018 № 2337-VIII є дострокове зняття дисциплінарного стягнення. Відповідно до Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018 № 2337-VIII дисциплінарне стягнення є засобом підтримання службової дисципліни, що застосовується за вчинення дисциплінарного проступку з метою виховання поліцейського, який його вчинив, для безумовного дотримання службової дисципліни, а також з метою запобігання вчиненню нових дисциплінарних проступків. До поліцейських можуть застосовуватися такі види дисциплінарних стягнень: 1) зауваження; 2) догана; 3) сувора догана; 4) попередження про неповну службову відповідність; 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь; 6) звільнення з посади; 7) звільнення із служби в поліції [2].

Кожне стягнення має накладатися на поліцейського на відповідний строк. В статті 23 Закону останні чітко визначені для кожного заходу дисциплінарного впливу. Так, строк дії дисциплінарних стягнень з моменту оголошення їх порушникові становить: 1) зауваження – протягом двох місяців; 2) догана – протягом трьох місяців; 3) сувора догана – протягом

чотирьох місяців; 4) попередження про неповну службову відповідність – протягом шести місяців; 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь та звільнення з посади – протягом одного року; 6) звільнення зі служби в поліції – протягом трьох років [2].

Таким чином, зміст вказаного виду заохочень полягає у скороченні строку дії дисциплінарного стягнення встановленого Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018 № 2337-VIII. Позитивна роль такого заохочення виражена в тому, що зменшується проміжок часу, протягом якого працівник поліції «уражається» у своїх правах. Наприклад, строк дії дисциплінарного стягнення не зараховується до строків вислуги поліцейського для присвоєння чергового спеціального звання; у місяці виконання дисциплінарного стягнення поліцейського може бути позбавлено премії повністю або частково тощо [2].

Особливу стимулюючу роль має таке заохочення як, занесення на дошку пошани. Відповідно до положень Наказу Міністерства внутрішніх справ «Про заохочення в Національній поліції України», занесення на дошку пошани є особливою формою визнання та морального стимулювання, спрямованою на відзначення та вшанування поліцейського, працівника Національної поліції України, підвищення якості виконавчої дисципліни в органі (підрозділі) поліції [3]. Занесення на дошку пошани, як заохочення відрізняється від дострокового зняття дисциплінарного стягнення тим, що воно не впливає на трудовий статус працівника Національної поліції України. Це заохочення виражає в собі позитивну оцінку керівництва органу чи підрозділу поліції трудової діяльності поліцейського, проте, жодним чином не покращує його юридичне становище. Іншими словами, заохочення має виключно психологічне значення.

Особливе значення та комплексний зміст має заохочення у вигляді грошової винагороди. Заохочення грошовою винагородою полягає у наданні працівнику додаткових матеріальних цінностей, грошей, отримання яких в цілому є однією з цілей здійснення професійної служби в поліції. Крім того, згідно до Наказу МВС «Про заохочення в Національній поліції України» від 25.04.2019 № 317 заохочення грошовою винагородою може застосовуватися як окремий вид заохочення або одночасно із заохоченням відомчою заохочувальною відзнакою Національної поліції України або Міністерства внутрішніх справ України. Виплата грошової вина-

городи здійснюється за місцем проходження служби (роботи) поліцейського чи працівника Національної поліції України на підставі наказів про виплату такої винагороди. Розмір грошової винагороди не може перевищувати розміру посадового окладу з урахуванням підвищень за посадою, що займає особа, яку висувають до заохочення [3]. Таким чином, на відміну від інших розглянутих заохочень, що мають місце в трудовій діяльності працівників Національної поліції України, грошова винагорода також не несе змін для юридичного статусу поліцейського, але стимулює останнього працювати краще через покращення його особистого матеріального становища. Аналогічну сутність та зміст має заохочення цінним подарунком – предметом особистого користування, виріб мистецтва або предмет побутового призначення [3].

Наступним видом заохочення є надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб. Особливість заохочення у вигляді надання працівнику НПУ додаткової оплачуваної відпустки полягає в тому, що відповідного поліцейського фактично вивільняють на законних підставах від виконання покладених на нього трудових функцій та надають додатковий час для відпочинку понад гарантований законом строк його щорічної чергової відпустки.

Окремим різновидом заохочення Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018 № 2337-VIII визначено надання відомчих заохочувальних відзнак НПУ та МВС. За своєю правовою природою та цілями вказані заохочення схожі із занесенням на дошку пошани, адже не викликають жодних змін у трудово-правовому статусі працівника поліції та не несуть в собі будь-якої матеріальної цінності. Разом з цим, заохочувальні відзнаки НПУ та МВС мають значно вищий рівень психологічного стимулювання, адже надають працівнику усвідомлення про високу оцінку його роботи не тільки на рівні органу або підрозділу поліції, але й в межах всієї правоохоронної системи. Тобто, заохочувальні відзнаки показують поліцейському не тільки те, що він ефективний та корисний працівник для підрозділу, але й важливий елемент забезпечення правопорядку в державі та захисту суспільства.

Також схожими за змістом є заохочення у вигляді присвоєння чергового спеціального звання, а також присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою. Дані два різновиди заохочення викликають

якісну зміну трудового статусу працівника поліції шляхом підвищення його спеціального звання – складового атрибуту служби в органах поліції. Окрім морального стимулювання та своєрідного прискорення службової кар'єри працівника, дані різновиди заохочень прямо впливають на рівень його грошового забезпечення. Адже відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» від 11.11.2015 № 988 кожне звання має свій грошовий оклад, який в сукупності із посадовим окладом, щомісячними додатковими видами грошового забезпечення, преміями та іншими виплатами формує структуру грошового забезпечення працівника поліції в цілому [4]. Іншими словами, чим вище звання поліцейського, тим більшим є його грошове забезпечення – оплата праці.

Останніми двома різновиди заохочень є заохочення відомчими відзнаками МВС «Вогнепальна зброя» та «Холодна зброя» регламентовані Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018 № 2337-VIII, Наказом МВС «Про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»» від 30.11.2015 № 1521 та Наказом МВС «Про заохочення в Національній поліції України» від 25.04.2019 № 317 [5]. Зазначені різновиди заохочень мають особливе значення, так як полягають в наданні працівнику поліції у володіння специфічних цінностей – зброї, які мають особливий юридичний статус, порядок зберігання, володіння та використання. Крім того, заохочення заохочувальними відзнаками «Вогнепальна зброя» та «Холодна зброя» мають відмінні умови застосування, а також покладають на працівника НПУ додаткові права та обов'язки.

В окрему групу заохочень працівників Національної поліції варто виділити державні нагороди та нагороди вищих органів влади. Перші встановлюються та регулюються Законом України «Про державні нагороди України» від 16.03.2000 № 1549-III та є вищою формою відзначення громадян за видатні заслуги у розвитку економіки, науки, культури, соціальної сфери, захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному будівництві та громадській діяльності, за інші заслуги перед Україною [6].

До нагород вищих органів державної влади відносяться відзнаки Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Так, першими

є Почесна грамота та Грамота Верховної Ради України які відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України» від 05.07.2001 № 2541-III є відзнаками ВРУ за вагомий внесок у будь-яку сферу життєдіяльності держави, визначну громадсько-політичну діяльність, заслуги перед Українським народом у сприянні становленню та зміцненню України як демократичної, соціальної, правової держави, здійсненню заходів щодо забезпечення прав і свобод громадян, розвитку демократії, парламентаризму та громадянської злагоди в суспільстві, активну участь у законотворчій діяльності [7]. Відзнакою КМУ є Почесна грамота – вища Урядова нагорода, якою нагороджуються громадяни України, іноземці, трудові колективи підприємств, установ, організацій, об'єднання громадян з нагоди державних, професійних свят, пам'ятних і ювілейних дат за сприяння у реалізації державної політики в економічній, науковій, соціально-культурній, військовій, державній, громадській та інших сферах, зокрема: державні службовці – за вагомий особистий внесок у забезпечення реалізації державної політики у професійній діяльності, високі досягнення, сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків [8].

Висновки. Отже, на сьогоднішній день законодавство України встановлює великий перелік заохочень, які можуть застосовуватись до працівників поліції з різних підстав в контексті їх службової діяльності. Аналіз кожного різновиду показав, що всі заохочення відрізняються між собою, у першу чергу, за наслідками, які вони несуть в собі для особи поліцейського та його службово-трудового статусу. Так, одні заохочення мають суто морально-психологічне значення, інші покращують матеріальне становище працівника. Саме цей аспект, на наш погляд, є основою для розмежування видів заохочень, що застосовуються до працівників Національної поліції:

1) заохочення морально-стимулюючого змісту – занесення на дошку пошани, заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України та Міністерства внутрішніх справ України. Вони не впливають на трудовий статус працівника поліції, не викликають юридичних наслідків та націлені на вироблення у поліцейського правильних внутрішніх настанов та мотивацій для здійснення своєї праці ефективніше;

2) заохочення, що викликають зміну трудового статусу працівника поліції – дострокове

знання дисциплінарного стягнення, надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти днів; дострокове присвоєння чергового спеціального звання; присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою. Окрім морального стимулювання, такі заохочення позитивно впливають на трудовий статус працівника поліції та його службову кар'єру;

3) матеріальні заохочення – заохочення грошовою винагородою, заохочення цінним подарунком. Позитивний стимулюючий вплив на працівника поліції відбувається за рахунок надання йому додаткових матеріальних цінностей понад отримувану за виконання безпосередніх трудових функцій грошове забезпечення;

4) спеціальні заохочення – заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»; заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя». Це особливий випадок заохочень Міністерства внутрішніх справ України, який полягає у наданні працівнику поліції у володіння вогнепальної або холодної зброї у відповідному порядку та за наявності спеціальних умов;

5) державні нагороди та відзнаки Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України – окремий різновид заохочень, які полягають у нагородженні працівника поліції Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, медалями, орденами, грамотами та іншими визначеними законодавством державними нагородами та відзнаками, що покладають на останнього додаткові права та обов'язки.

Список використаної літератури:

1. Кодекс законів про працю України: закон від 10.12.1971 № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.
2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: закон, статут від 15.03.2018 № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 29. Ст. 233.
3. Про заохочення в Національній поліції України: наказ від 25.04.2019 № 317. *Офіційний вісник України*. 2019. № 44. Ст. 92.
4. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції: постанова від 11.11.2015 № 988. *Офіційний вісник України*. 2015. № 96. Ст. 3281.
5. Про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»: наказ від 30.11.2015 № 1521. *Офіційний вісник України*. 2015. № 98. ст. 237.

6. Про державні нагороди України: закон від 16.03.2000 № 1549-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 21. Ст. 162.
7. Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України: постанова, положення від 05.07.2001 № 2541-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 40. Ст. 195.
8. Про Почесну грамоту Кабінету Міністрів України: постанова, положення від 20.08.2008 № 728. *Офіційний вісник України*. 2008. № 63. Ст. 32.
-

Ivaniuk B. A. Classification of types of incentives applied to employees of the National Police of Ukraine

The relevance of the article lies in the fact that in its array, all employee incentives are divided into, first, those provided for by the internal labor regulations of enterprises, institutions or organizations; secondly – official incentives provided by state authorities. The purpose of the article is to classify the types of incentives applied to employees of the National Police of Ukraine. It was concluded that today the legislation of Ukraine establishes a large list of incentives that can be applied to police officers for various reasons in the context of their official activities. The analysis of each variety showed that all incentives differ among themselves, first of all, in terms of the consequences they carry for the person of the police officer and his official and labor status. Yes, some incentives have a purely moral and psychological meaning, others improve the financial situation of the employee. It is this aspect, in our opinion, that is the basis for distinguishing the types of incentives applied to the employees of the National Police: encouragement of morally stimulating content – listing on the board of honor, encouragement with departmental incentive awards of the National Police of Ukraine and the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. They do not affect the employment status of the police officer, do not cause legal consequences and are aimed at developing the correct internal instructions and motivations for the police officer to carry out his work more effectively; incentives causing a change in the employment status of a police officer – early notification of disciplinary action, provision of additional paid leave of up to five days; early assignment of another special rank; assignment of a special rank, one step higher than the rank prescribed for the full-time position held. In addition to moral stimulation, such incentives have a positive effect on the labor law status of a police officer and his official career; material incentives – monetary reward, valuable gift. A positive stimulating effect on a police officer occurs at the expense of providing him with additional material values in addition to the financial support received for the performance of direct labor functions; special incentives – an incentive with the departmental incentive award of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine “Firearms”; encouragement by the departmental incentive award of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine “Cold weapon”. This is a special type of incentives of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which consists in providing a police officer with firearms or cold weapons in the appropriate order and under special conditions; state awards and honors of the Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine – a separate type of incentives, which consist in the awarding of a police officer by the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, with medals, orders, diplomas and other state awards and honors determined by legislation additional rights and obligations of the latter.

Key words: *police officer, encouragement, official discipline, classification, National Police of Ukraine.*